

05 ינואר 2008
כ"ז טבת תשס"ח

לכבוד

פרופ' סידני שטראוס, המדען הראשי, משרד החינוך (פרויקט מכון לאומי)
פרופ' דן ענבר, מנהל תחום חינוך, מכון ון-ליר (פרויקט חינוך מקצועי)
מר גדעון זקן, משרד התמי"ת (פרויקט ביי"ס יוב"ל)
גב' אסתר בר-נתן, משרד הפנים (פרויקט מחלקות חינוך בשלטון המקומי)
גב' סוהילה אבר-גוש וגב' ציפי אלבו, מנח"י, עיריית ירושלים (חינוך במזרח ירושלים)
ד"ר אלי גוטליב, מנהל מכון מנדל למנהיגות
אשר רגן, קרן יד הנדיב

הנדון: שביתת סגל האוניברסיטאות – השהיית שת"פ ממשלתי וציבורי

שביתת הסגל הבכיר נכנסת היום לשבוע ה-12. לאורך כל התקופה הזאת מופצות בציבור טענות שקריות בדבר עומס העבודה של ציבור החוקרים והמרצים. בפרסומים שונים של האוצר נטען כי הסגל האקדמי עובד רק 6-8 שעות בשבוע ונהנה מ-3 חודשי חופשה בקיץ. פרסומים שקריים אלו של נציגי המדינה מלווים במסע הכפשה תקשורתית בעיתונות ובטלוויזיה, ויוצרים עבור חלק מאיתנו תחושה כי המוסדות אותם אנו משרתים – פעמים בהתנדבות – אינם ראויים עוד למאמץ אותו אנו משקיעים מעבר לשליחות המדעית היסודית שלנו כאנשי האוניברסיטאות.

כידוע לכם, הסגל באוניברסיטאות עובד בעבור הציבור הרבה יותר מן התגמול שהוא זוכה לו, וזאת גם ללא זיקה לתועלת המדעית שעשויה לעלות כפועל יוצא משיתוף-פעולה זה. אדמונד הוסרל, הפילוסוף היהודי-גרמני הנודע, כינה אותנו "עובדי הציבור של האנושות", ועשה כן במידה רבה של צדק. חוקרי הסרטן שלנו מחפשים רפואה לכל, וחוקרי האקלים והסביבה מבקשים לתת בידינו הבנה ושליטה על סביבת חיינו. המתמטיקאים מפתחים אלגוריתמים הנמצאים בכל מכשיר בו אנו עושים שימוש, ואנשי הרוח מסבירים לכולם איך הגענו עד הלום ומדוע דווקא כך. אולם באופן פחות פרוזאי, אנחנו גם "עובדי הציבור של ישראל": בכל שבוע אנחנו מופיעים כמומחים בוועדות הכנסת, מוזמנים להעיד כמומחים בוועדות ממשלתיות, כותבים חוות-דעת לבתי המשפט ומעידים בהם, ומעריכים התערבויות ממשלתיות שונות ורפורמות במנהל הציבורי. יש מאיתנו המסייעים בידי המשטרה והצבא, ורבים מעמיתינו הפרופסורים מתמנים על-ידי הממשלה ומשרדיה להובלת עשייה מדעית בתחומי אחרותם. למעשה, אנחנו מעמידים עצמנו שוב ושוב לטובת מטרות ארציות שאינן קשורות לעבודתנו המדעית, ואנחנו נענים לבקשות חוזרות ונשנות לסייע בידי גופים ציבוריים בהחדרת תבונה ולגיטימיות במעשיהם. וכאמור, שליחות זאת נעשית פעמים רבות ללא שכר, גם כאשר ההוצאות הכרוכות בהתמסרות לתובענות הממשל, התקשורת ומוסדות הציבור אינן מכוסות במלואן.

אני ועמיתיי – מכל קצוות האקדמיה, מכל האוניברסיטאות – רואים בחומרה את הכפשות האוצר והתקשורת. לפני קרוב למאה שנים כתב ג'וליאן בנדה ביקורת על "בגידת האינטלקטואלים", וזאת בטענה שהם התמסרו למדינה וללאומיות על חשבון עבודתם המדעית. בהקשר הנוכחי ניתן לדבר לא רק על בגידה זו – אלא גם על הבגידה של המדינה באינטלקטואלים שלה, קרי במשרתי הציבור החופשיים שלה. ג'וליאן בנדה צדק, כפי הנראה, כי בהקרבה של המדענים ובעשייתם לטובת המדינה – וכתוצאה מבגידתה בנו – נפגע החופש המדעי שלנו וירד הפיריון המדעי שלנו. לפיכך, ובהינתן הנסיבות הקיימות, שומא עלינו לחזור ולהתמקד בעבודתנו המדעית; ובהינתן היחס המבזה של האוצר והמדינה כלפי עבודתנו ותרומתנו לחברה בישראל, חובה עלינו לחזור ולהתרכז בעיקר. כדאי לכולם לזכור כי המדענים יכולים להסתדר ללא שיתוף-הפעולה עם המדינה, הרבה יותר משזו יכולה בלעדיהם. לדוגמה, מחקר החינוך – התחום בו אני משקיע חלק ניכר מעיתותיי – אינו מחייב מחקר על ישראל. ואכן, חלק מעמיתיי מתחילים לעבוד על נתונים של תלמידים אמריקנים ואירופאים – כי שם ההשקעה במחקר החינוך מניבה אפשרויות לקידום ההבנה של למידה וארגון מערכת החינוך בעבור כלל החוקרים בעולם. אין לנו הכרח, אם כן, לחקור את ישראל בכדי להיות מדענים מצטיינים; אדרבה, פעמים רבות התקציב הדל שמוענק למחקר בישראל מזיק לקריירות שלנו ואף פוגע במעמדה של ישראל בעולם המדעי. זהו מחיר הבינוניות של ההקצאה הממשלתית למחקר החינוך בפרט ולמחקר המדעי בכלל.

לא עוד, אם כן. בעקבות התחושה הקשה שנוצרה סביב המשבר מול האוצר, הריני להודיעכם כי החל מן ה-6.1.2008 אני משהה את שיתוף-הפעולה עם מוסדות המדינה והציבור וזאת עד ליום סיום המשבר ובכפוף לתנאים שייקבעו בעקבותיו. באופן ספציפי, מהיום לא אשתתף עוד בפורום ציבורי או מדינתי, לא אחדש חוזי עבודה קיימים (לבד מאלו שלהם אני מחויב על-פי חוק עד מועד פקיעתם), ולא אשתף פעולה עם כל יוזמה ציבורית או מדינתית חדשה. מהיום גם לא אבצע הערכת פרויקטים עירוניים ולא אטול חלק בסיוע לגופי תקשורת: לא אתראיין ולא אופיע בטלוויזיה בתחומי מומחיותי. ברור לי כי צעד זה גם פוגע בהכנסות האוניברסיטה ובמעמדה הציבורי, אולם בהינתן שגם הנהלת האוניברסיטה הכריזה על עמדה לעומתית כנגד הסגל האקדמי – אל לי לשקול עוד את טובת האוניברסיטה. הממשלה וההנהלה הם זמניים, אולם תרומתנו המדעית נמדדת במונחים ארוכי-טווח ועל-לאומיים. זהו זמן התכנסות וגיבוש מערכים מחדש; זהו זמן לבדיקה מעמיקה של כל ההזדמנויות הפתוחות בפנינו לקדם את המדע באשר הוא. עלינו להכריע בין מגמת הממשלה ליצור פרולטריון מדעי מוכנע וממושם, מחד, לבין הייעוד המרכזי של האקדמאים כ"עובדי הציבור של האנושות", מאידך. שכרנו כחוקרים אמנם לא נקבע על-ידינו, אולם אופי עבודתנו וייעודה הם בהחלט כן. מבחינתנו, ההכרעה ברורה כעת.

לפיכך, ובנוסף לצעד אישי זה, אני קורא בזאת לעמיתי באוניברסיטאות – מכהנים ופנסיונרים – להגן על הייעוד המרכזי של האקדמיה ולהשהות לאלתר את חברותם בוועדות ציבוריות ואת שיתוף-הפעולה שלהם עם מוסדות הממשלה והציבור בישראל. השהייה זו של שיתוף-הפעולה צריכה להימשך עד לסיום המאבק על חירות האקדמיה בישראל. את המשך שיתוף-הפעולה ותנאיו יהא עלינו לשקול בעתיד בכפוף לתוצאותיו של מאבק היסטורי מכריע זה.

בברכה,

פרופ' גד יאיר
המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה
המכון לחקר הטיפוח בחינוך

העתקים:

פרופ' יולי תמיר, שרת החינוך
מר מאיר שטרית, שר הפנים
מר רוני בראון, שר האוצר
מר אלי ישי, שר התמ"ת
מר אורי לופוליאנסקי, ראש עיריית ירושלים
פרופ' מנחם מגידור, נשיא האוניברסיטה העברית
פרופ' חיים רבינוביץ', רקטור האוניברסיטה העברית
פרופ' רוני אלנבלום, יו"ר ועד הסגל הבכיר
חברי סגל האוניברסיטה העברית ותלמידיה
עמיתי באשר הם